

Mutapčić Hamid*

STICANJE VLASTITIH DIONICA U INGRAMU D.D. SREBRENİK

SAŽETAK

U ovom radu je prezentirano sticanje vlastitih dionica u Ingramu d.d. Srebrenik, uslijed čega je dioničkom društvu i dioničarima pričinjena ogromna šteta. Ovo prije svega zbog nepotpune i neprecizne zakonske regulative koja tretira ovu oblast, te na takav način generira mnoge probleme u praksi i stvara prostor za nedopuštene radnje od strane određenih organa društva. U radu se ukazuje na konkretne zakonske nedostatke, kao i pravce stvaranja kvalitetnijih zakonskih rješenja u ovoj oblasti, čime bi se onemogućilo postupanje koje bi moglo proizvesti štetne posljedice po dioničko društvo i njegove dioničare. Takođe je predstavljena uloga Komisije za vrijednosne papire FBiH, kao i nužnost stvaranja zakonskih pretpostavki za aktivnijom i preciznijom ulogom ovog tijela u slučajevima sticanja vlastitih dionica.

Ključne riječi: Dioničko društvo, Dionica, Skupština dioničkog društva, Nadzorni odbor dioničkog društva, Uprava dioničkog društva.

*mr.sc., Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

Uvod

Dioničko društvo je privredno društvo koje se osniva ugovorom ili odlukom o osnivanju čiji je osnovni kapital unaprijed određen i podijeljen na određen broj dionica jednake nominalne vrijednosti.¹ Dioničko društvo može emitovati dionice različitih klasa, slijedom čega dionice mogu sadržavati različita prava. Sve dionice, osim običnih, moraju sadržavati oznaku klase dionice.² Dionice se po klasama dijela na: obične, prioritetne, dionice bez prava glasa, dionice zaposlenih i vlastite dionice.

Vlastite dionice su dionice koje pripadaju dioničkom društvu. U pravnim sistemima se sticanje takvih dionica posebno uređuje, zbog potrebe da se poštuju dva vrlo značajna načela:

1. načelo da se u društvo mora unijeti temeljni kapital, i
2. načelo da se taj kapital mora sačuvati.

Oba načela dolaze do izražaja u pravnom uređenju vlastitih dionica društva.³ Ni naš pravni sistem nije iznimka od navedenog načela regulisanja sticanja vlastitih dionica, tako da ovo reguliše Zakon o privrednim društvima (u daljem tekstu ZPD) i Pravilnik o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica.⁴

Kako dionica, pored ostalog, označava članstvo u društvu koje se ostvaruje time da dioničar ima prema društvu prava i obaveze, jasno je da se otvaraju brojna pravna pitanja u slučaju da društvo stekne vlastite dionice. Sama okolnost da je riječ o pravima koja bi društvo moralo ostvarivati prema samom sebi zahtijeva se da se posebno urede uslovi pod kojima društvo može imati vlastite dionice, a, zatim, specifično pravno stanje koje nakon toga nastaje⁵.

Po osnovu stečenih vlastitih dionica dioničko društvo ne može sticati dionička prava⁶, što znači da vlastite dionice ne sadrže prava na upravljanje dioničkim društvom, raspodjeli dobiti odnosno diobi imovine preostale nakon stečaja ili likvidacije dioničkog društva.⁷

¹ H. Šemić, Trgovačko pravo, Magistrat, Sarajevo 2000, 61.

² Zakon o privrednim društvima - ZPD, Službene novine FBiH, br. 23/99, 45/00, 15/03, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, čl. 195.

³ J. Barbić, Pravo društava, Organizator, Zagreb 2000, 318.

⁴ Pravilnik o načinu sticanja i prometu vlastitih dionice, Službene novine FBiH, br. 12/04.

⁵ Ibid.

⁶ Š. Čović, Poslovno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2003, 265.

⁷ ZPD, čl. 194.

Društvo ne može upisivati vlastite dionice jer se to protivi smislu emisije dionica kojom treba da se obezbijedi osnovni kapital društva⁸. Zabrana sticanja vlastitih dionica društva odnosi se na zabranu upisa dionica društva, kao indirektnog upisa posredstvom lica koje upis vrši u svoje ime a za račun društva (komisioni upis). Ipak, u nekim slučajevima sticanje vlastitih dionica društva predstavlja potrebu da bi društvo spriječilo štetu i naplatilo svoja potraživanja.

Problem istraživanja ovog rada je nepotpuna zakonska regulativa koja tretira sticanje vlastitih dionica, kao i nedopuštene radnje organa dioničkog društva Ingram d.d. Srebrenik u slučaju sticanja vlastitih dionica u ovom društvu, pri čemu je pričinjena ogromna šteta kako samom društvu, tako i njegovim dioničarima. Ciljevi ovog rada se mogu svesti na slijedeće:

- sagledati teorijska stajališta o institutu sticanja vlastitih dionica;
- analizirati postojeće stanje u pogledu zakonske regulative i njen uticaj na probleme u praksi, te
- predložiti rješenja koja će dovesti do potpunije zakonske regulative instituta sticanja vlastitih dionica.

Polazeći od problema i ciljeva istraživanja u ovom radu postavljena je i radna hipoteza, koja glasi: „Nepotpuna zakonska regulativa instituta sticanje vlastitih dionica generira pojavu nedopuštenih i štetnih radnji od strane organa dioničkog društva u slučaju kada dioničko društvo odluči steći vlastite dionice“. U ovom radu su korištene one naučne metode čijom je adekvatnom primjenom tretirana navedena hipoteza, a u svrhu postizanja ranije navedenog cilja istraživanja, i to normativni, dogmatski i uporedno-pravni, kao i posebne naučne metode kao što su analiza i sinteza, indukcija i dedukcija, apstrakcija i konkretizacija, generalizacija i specijalizacija.

1. Nedopušteno sticanje vlastitih dionica

ZPD dopušta sticanje vlastitih dionica u sljedećim slučajevima:

1. na osnovu odluke Nadzornog odbora;
2. u slučaju smrti vlasnika dionica i prestanka svojstva zaposlenog, isključujući penzionisanje, i
3. na osnovu odluke Skupštine društva.⁹

ZPD ne propisuje posljedice u slučaju da društvo stekne vlastite dionice suprotno uvjetima koji su za to propisani. Iz toga proizilazi kako ne-

⁸ E. Vilogorac, Zakon o privrednim društvima - objašnjenja i komentari, Revicon, Sarajevo 2000, 346.

⁹ ZPD, čl. 225., 227. i 228.

dopuštenost sticanja nema za posljedicu ništavost sticanja, nego (eventualno) odgovornost za prekršaj i moguću odgovornost članova Uprave i Nadzornog odbora za štetu. Spomenute sankcije trebale bi biti dovoljne da članovi Uprave društva kao i članovi Nadzornog odbora društva vode računa o tome čemu se izlažu sklapajući takve ugovore, odnosno da se ostvari cilj propisivanja zabrane.¹⁰

Bez obzira na nedorečenost zakonskih odredbi¹¹, moramo razlikovati slučajeve nedopuštenog sticanja kada dioničko društvo stekne vlastite dionice mimo slučajeva predviđenih zakonom, odnosno slučaj kada dioničko društvo stekne više dionica nego što je zakonom dopušteno. U oba slučaja, obzirom da ZPD nigdje nije propisao da je sticanje vlastitih dionica suprotno njegovim odredbama ništavo, valja primijeniti odredbe Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu ZOO).¹² Postupanje suprotno kogentnim normama ima kao posljedicu ništavost pravnog posla, ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju, osim ako ZPD u određenom slučaju ne propisuje što drugo. Postavlja se pitanje „sudbine“ stečenih vlastitih dionica, ako je ništavost npr. ustanovljena samo u korist jedne ugovorne strane, bez obzira da li je u pitanju samo društvo sticatelj ili prodavac.

Prema odredbama ZOO u slučaju ništavosti svaka ugovorna strana je dužna da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora.¹³ Obzirom na navedeno provedba navedenih odluka bila bi problematična. Naime, Skupština društva, ili u drugim slučajevima Nadzorni odbor ili Uprava društva, donosi odluku o sticanju vlastitih dionica. Bez obzira na zakonske ovlasti Uprave društva, postavljenih kao obaveza da zastupa i predstavlja društvo, odluku o saniranju posljedica ugovora o sticanju vlastitih dionica trebala bi donijeti Skupština. Međutim, obzirom na činjenicu da je zbog sticanja vlastitih dionica u društvu došlo do promjene odnosa snaga, na Skupštini ne bi mogle biti zastupljene vlastite dionice bez obzira na ništavost pravnog posla koji je prethodio njihovoj kupovini.

¹⁰ Njemački Zakon o dionicama izričito propisuje da je valjano i ono sticanje dionica koje je suprotno odredbama tog Zakona. Španjolski Zakon o dioničkim društvima propisuje da je takvo sticanje vlastitih dionica ništavo jedino ako je riječ o dionicama koje nisu potpuno uplaćene. J. Barbić, Pravo društava, Organizator, Zagreb 2000, 329.

¹¹ Ovdje prije svega mislimo na pravne praznine ZPD-a, Zakona o komisiji za vrijednosne papire (Službene novine FBiH, br. 27/97.) i Pravilnika o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica (Službene novine FBiH, br. 12/04.), koji ne pružaju efektivnu pravnu zaštitu dioničarima u smislu zaštite prava istih kroz onemogućavanje zloupotrebe sticanja i prometa vlastitih dionica od strane pojedinih organa društva.

¹² Zakon o obligacionim odnosima-ZOO, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85 i 45/89, Službeni list R BiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94, Službene novine FBiH, br. 29/03, čl. 103.

¹³ ZOO, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85 i 45/89, Službeni list R BiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94, Službene novine FBiH, br. 29/03, čl. 104.

U nastavku će biti predstavljeni praktični problemi u slučaju sticanja vlastitih dionica u Ingramu d.d. Srebrenik, koji su generirani upravo zbog nepostojanja potpune zakonske regulative u ovoj oblasti.

2. Nadležnost Komisije za vrijednosne papire

Komisija za vrijednosne papire vrši samo upis sticanja vlastitih dionica, dakle bez mogućnosti ulaženja u meritum same odluke.¹⁴ Postavlja se pitanje šta bi se desilo kada Komisija za vrijednosne papire ne bi odobrila upis sticanja vlastitih dionica. Bez obzira na to, društvo bi moralo u finansijskim izvještajima-bilansu stanja evidentirati promjene u kapitalu. Ali, te promjene ne bi pratile promjene u registru kod Komisije za vrijednosne papire. Iz toga proizilazi da bi eventualno odbijanje upisa stečenih vlastitih dionica moglo proizvesti građansko-pravnu odgovornost Uprave i članova Nadzornog odbora za eventualnu štetu koju je pretrpilo dioničko društvo. Bez obzira na sve zakonske obaveze vezano za ulogu i poziciju Komisije za vrijednosne papire kod upisa sticanja vlastitih dionica, može se konstatovati da ona ima samo deklaratornu ulogu, bez mogućnosti uticaja na postupak sticanja vlastitih dionica.

3. Ingram d.d. Srebrenik – osnovni pokazatelji

Ingram d.d. Srebrenik je privredno društvo koje je osnovano 1961. godine. Prvi oblik korporativnog upravljanja dobiva u procesu tzv. «Markovićeve privatizacije» kada se 1991. godine registruje kao Ingram dioničko društvo u mješovitoj svojini za proizvodnju i promet građevinskog materijala Srebrenik. Procenat državnog vlasništva bio je 62,44850% dionica sa pravom glasa, dok je ostatak dionica bio u vlasništvu sitnih dioničara.¹⁵ Sa navedenim odnosom privatnog i državnog kapitala društvo je dočekalo tzv. „Veliku privatizaciju“. Društvo je privatizovano 2001. godine u procesu javne ponude dionica.¹⁶ Društvo je upisano u registar Komisije za vrijednosne papire FBiH.¹⁷ Osnov-

¹⁴ Zakona o komisiji za vrijednosne papire, Službene novine FBiH, br. 27/97, čl. 11.

¹⁵ Rješenje o upisu u sudski registar, br. U/I 05/02 od 17.07.2002. godine, knjiga dioničara. Ovi podaci su uzeti iz navedenih dokumenata obzirom da društvo ne posjeduje validnu dokumentaciju-rješenje o upisu u sudski registar ili knjigu dioničara iz 1991. godine nego je navedeni odnos vlasništva utvrđen u procesu revizije izvršene privatizacije iz 1991. godine i kao takav je bio osnov za privatizaciju u 2002.godini.

¹⁶ Rješenje agencije za privatizaciju Tuzlanskog kantona, br. 19/01-021-2926/2001 od 14.06.2001.godine.

¹⁷ Rješenje Komisije za vrijednosne papire FBiH, br. 03-19-346/01 od 11.12.2001. godine.

ni kapital društva iznosi 25.122.420,00KM¹⁸ i podijeljen je na 1.395.690 redovnih-običnih dionica.¹⁹ Društvo ima upravu koju čine direktor društva i sekretar. Nadzorni odbor društva broji pet članova. U društvu je takođe imenovan i Odbor za reviziju kao i Vanjski revizor. Prava, obaveze i odgovornosti navedenih organa društva utvrđena su ZPD-om, te Statutom društva. Društvo je u periodu od osnivanja, pa do polovine 2008. godine održalo 13 sjednica Skupštine i 56 sjednica Nadzornog odbora.

4. Sticanje vlastitih dionica u Ingramu d.d. Srebrenik

Pravilnikom o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica uređuje se način postupanja dioničkih društava u slučajevima sticanja i prometa vlastitih dionica. Međutim, sami način sticanja dionica uređen je Pravilnikom o uslovima i postupku kupovine i prodaje vrijednosnih papira.²⁰ Ovim pravilnikom propisuju se uslovi, postupak, te potrebna dokumentacija prilikom kupovine i prodaje vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu vrijednosnih papira u FBiH. Iako je članom 2. istog Pravilnika određeno da sticanje vlastitih dionica od strane emitenta nije predmet ovog Pravilnika, ipak se njegove odredbe koje uređuju trgovanje na sekundarnom tržištu primjenjuju i u slučaju sticanja vlastitih dionica. Ovo naročito iz razloga što je članom 4. Pravilnika o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica određeno da se sticanje vlastitih dionica vrši putem berze ili drugog uređenog javnog tržišta osim kod sticanja u zakonom određenim slučajevima.

Vrijednosni papiri mogu se kupovati ili prodavati na berzi na osnovu kupoprodajnog ugovora između prodavca i kupca. Kupovinom vrijednosnih papira mogu se baviti isključivo lica ovlaštena za poslove posredovanja u prometu vrijednosnih papira - profesionalni posrednik²¹ koji ima dozvolu Komisije za vrijednosne papire za obavljanje brokerskih poslova, koji kupovinu obavlja u svoje ime a za račun nalogodavca u skladu sa pravilima berze.

4.1. Razlog sticanja vlastitih dionica u Ingramu d.d. Srebrenik

Finansijska situacija u društvu tokom 2004. godine bila je zadovoljavajuća sa trendom stalnog povećanja dobiti društva. Strukturu vlasničkog kapi-

¹⁸ Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, br. U/I-72/04 od 10.08.2004.godine.

¹⁹ Rješenje Komisije za vrijednosne papire FBiH, br. 03-19-346/01 od 11.12.2001. godine.

²⁰ Pravilnik o uslovima i postupku kupovine i prodaje vrijednosnih papira, Službene novine FBiH, br. 91/97.

²¹ Pravilnik o uslovima i postupku kupovine i prodaje vrijednosnih papira, Službene novine FBiH, br. 91/97, čl. 13.

tala činili su investicijski fondovi sa oko 43% kapitala, sitni dioničari sa 51% kapitala, te ostali tzv. „lutajući dioničari“ (radi se o dioničarima penzionerima društva i onima koji nisu zastupljeni na Skupštini). Iz datog proizilazi da su sitni dioničari imali natpolovičnu većinu zastupljenih dionica na Skupštini društva. Međutim, trend rasta dionica društva uticao je na činjenicu da je sve veći broj sitnih dioničara prodavao svoje dionice, te time direktno uticao na odnos snaga u temeljnom kapitalu društva. Uvidjevši navedeno, Uprava društva kao i Nadzorni odbor društva (Nadzorni odbor u periodu od osnivanja društva pa do 12. skupštine društva, održane dana 14.01.2008. godine, je brojao 7 članova - 4 člana su bili predstavnici sitnih dioničara, a 3 člana predstavnici investicijskih fondova) nastoje pronaći rješenje kako bi se zasutavio trend prodaje dionica, a sve u cilju zadržavanja natpolovične većine u skupštini društva. Jedini način da se ostvari zacrtani cilj bio je sticanje vlastitih dionica. Ovo iz razloga što bi se kupovinom vlastitih dionica ostvario dvostruki cilj: zaustavio bi se trend prodaje dionica, a sitni dioničari zadržali bi, odnosno povećali, svoj udio u kapitalu društva. Naime, na Skupštini društva više ne bi mogao biti zastupljen kapital od 25.122.420,00 KM, već bi procenat zastupljenosti kapitala bio umanjen za iznos stečenih dionica u kom slučaju bi se povećao udio sitnih dioničara. U tom cilju Uprava društva predložila je Nadzornom odboru društva da društvo izvrši kupovinu vlastitih dionica. Nadzorni odbor društva, na svojoj 23. sjednici, održanoj dana 17.11.2004. godine, usvojio je prijedlog uprave društva i predložio Skupštini društva da se donese odluka o sticanju vlastitih dionica, te uz isti zaključak dostavio i prijedlog odluke o sticanju vlastitih dionica.²² Prijedlog navedene odluke Skupština je usvojila u istovjetnom tekstu, na osnovu koga društvo stiče vlastite dionice u iznosu do 10% temeljnog kapitala društva, odnosno u iznosu koji ne smije prijeći 139.560 kupljenih dionica. Određena je cijena dionice tako što je utvrđeno da ista ne smije preći iznos od 9,50 KM po dionici. Sredstva za kupovinu dionica društvo je trebalo obezbijediti iz redovnog poslovanja. Određen je rok za kupovinu dionica od 5 mjeseci od dana donošenja odluke.²³ Navedeni prijedlog Nadzorni odbor utvrdio je sa 4 glasa za i 3 glasa protiv (protiv su glasali članovi nadzornog odbora u svojstvu predstavnika investicionih fondova).

4.2. Donošenje odluke o sticanju vlastitih dionica

Ova odluka donešena je na sedmoj sjednici Skupštine, koja je održana 21.12.2004. godine. Na ovoj sjednici je bilo zastupljeno 1.328.833 dionica sa

²² Zaključak Nadzornog odbora Ingram d.d., br. 01-5397704 od 10.12.2004.godine.

²³ Odluka Skupštine Ingram d.d., br. 01-5625/04 od 24.12.2004. godine.

pravom glasa što procentualno iznosi 95,2% dionica sa pravom glasa.²⁴ Predstavnici dioničara privatizacijskih investicionih fondova „Naprijed“ i „Profplus“ su izjavili prigovore, u smislu da prijedlog odluke o sticanju vlastitih dionica nije u skladu sa Pravilnikom o načinu sticanja i upisa vlastitih dionica, odnosno da je ista odluka u suprotnosti sa njegovim članom 2.²⁵ Naime, navedenim Pravilnikom je određeno da društvo donosi odluku o sticanju vlastitih dionica na način propisan ZPD-om, odnosno da odluka o sticanju vlastitih dionica, koju donosi Skupština društva, sadrži elemente propisane zakonom uz obrazloženje načina sticanja dionica, s ciljevima koji se žele postići i sredstvima kojima će se izvršiti sticanje vlastitih dionica, pri čemu sredstva za kupovinu dionica moraju biti osigurana u skladu sa zakonom.

Čini se važnim istaći da odluka nije sadržavala neophodne elemente,²⁶ tj. nije sadržavala ciljeve koji se sticanjem vlastitih dionica žele postići. U skladu s time, može se zaključiti da su Uprava društva kao i Nadzorni odbor društva propustili da u odluci navedu ciljeve koji se žele postići sticanjem vlastitih dionica. Stvarni cilj sticanja vlastitih dionica, čini se nesporim, bio je da sitni dioničari zadrže natpolovičnu većinu u skupštini društva, odnosno da se onemoguću da drugi dioničari ili treća lica kupe dionice i promijene „odnos snaga“ u osnovnom kapitalu društva. Taj cilj sticanja dionica nije se mogao navesti prosto iz razloga što je takav razlog sticanja dionica zabranjen²⁷, odnosno što je navedeni cilj u suprotnosti sa osnovama korporativnog upravljanja.

Odluku o sticanju vlastitih dionica skupština je donijela sa 693.485 glasova „za“, što procentualno iznosi 52,19% dionica sa pravom glasa zastupljenih na skupštini. Protiv navedene odluke glasalo je 635.348 dionica sa pravom glasa, što procentualno iznosi 47,81% dionica sa pravom glasa zastupljenih na Skupštini. Nevažećih glasačkih listića nije bilo.²⁸ Protiv

²⁴ Zapisnik o radu sedme sjednice Skupštine Ingram d.d., br. 01-643/04 od 15.03.3008.godine.

²⁵ Ibid.

²⁶ Članom 226. ZPD-a je određeno da odluka o sticanju vlastitih dionica treba obavezno da sadrži: 1. broj vlastitih dionica koje dioničko društvo može steći, kao i način sticanja, 2. rok u kome dioničko društvo može sticati vlastite dionice, koji ne može biti duži od 12 mjeseci od dana donošenja odluke i 3. cijenu, ili način određivanja cijene po kojoj društvo može sticati dionice ako sticanje uključuje plaćanje.

Članom 223., st. 1., tačka 1. ZPD-a je određeno da je Nadzorni odbor dužan u pismenom obliku obavijestiti prvu narednu skupštinu dioničkog društva o sticanju vlastitih dionica, odnosno da obavijest o sticanju vlastitih dionica treba obavezno da sadrži razloge za sticanje vlastitih dionica.

Član 2., st. 2. Pravilnika o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica (Službene novine FBiH, br. 12/04.) propisuje koji su osnovni elementi koje bi trebala sadržavati odluka o sticanju vlastitih dionica, a to su: 1. ciljevi koji se žele postići i 2. sredstva iz kojih će se izvršiti sticanje vlastitih dionica.

Navedena odluka nije sadržavala razloge za sticanje vlastitih dionica, niti ciljeve sticanja vlastitih dionica, zbog čega je upitna njena zakonitost.

²⁷ Pravilnik o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica, Službene novine FBiH, br. 12/04, čl. 3.

²⁸ Izvještaj odbora za glasanje sedme sjednice Skupštine Ingram d.d., br. 01-5626/04 od 24.12.2004. godine.

navedene odluke glasali su predstavnici investicijskih fondova.²⁹ Međutim, nakon objavljivanja rezultata glasanja predstavnici dioničara društva privatizacijskih investicionih fondova «Naprijed» i «Profplus», povukli su svoje prigovore na odluku o sticanju vlastitih dionica. Razloge povlačenja prigovora teško možemo dokučiti, obzirom da su se na taj način navedeni dioničari odustali od poništenja odluke Skupštine društva.³⁰

4.3. Nedostaci odluke o sticanju vlastitih dionica

Ova odluka ne samo da ne sadrži sve elemente, već je primjetna i nepravilnost njenog člana 4. Datum odredbom ovlašteni su Nadzorni odbor i Uprava društva da izvrše kupovinu vlastitih dionica. Međutim, u samoj odluci nije navedeno na koji bi to način oni izvršili kupovinu dionica, odnosno da li su isti ovlašteni na supotpisivanje kupoprodajnog ugovora ili je dato ovlaštenje na provedbu odluke. Isto tako smatramo da je davanje ovlaštenja Nadzornom odboru protuzakonito. Direktor društva predsjedava upravom društva, rukovodi poslovanjem, zastupa i predstavlja dioničko društvo i odgovara za zakonitost poslovanja društva.³¹ Iz navedenog proizilazi da je direktor društva jedini zakonski zastupnik društva, izuzev u slučaju da je društvo imenovalo prokuristu ili izvršnog direktora. Dakle, Nadzorni odbor nije mogao biti ovlašten da izvrši kupovinu vlastitih dionica, obzirom da je i u samom Statutu određeno da društvo-nadzorni odbor može imenovati punomoćnika za zastupanje društva na prijedlog Uprave društva.³²

5. Kupovina vlastitih dionica - provedba odluke Skupštine društva

Na osnovu odluke Skupštine društva o sticanju vlastitih dionica, Ingram d.d. Srebrenik je dana 10.01.2005.godine izvršio kupovinu 90.720 dionica po cijeni od 9,50KM po dionici. Kupovina je izvršena preko berzo-posredničke kuće Eurohaus d.o.o. Sarajevo po sistemu „sve ili ništa“³³ od 4 dioničara, odnosno dionice je društvu prodao predstavnik dioničara

²⁹ Izvod iz zapisnika sa 23. sjednice Nadzornog odbora, br. 01-5397-1/04 od 10.12.2004. godine.

³⁰ Članom 258. ZPD-a određeno je da postupak za pobijanje i poništenje odluke skupštine kod suda kojeg je dioničko društvo upisano u registar društava može pokrenuti: dioničar zastupljen na skupštini čiji je prigovor na odluku unesen u zapisnik, dioničar koji nije prisustvovao skupštini zbog sazivanja skupštine protivno odredbama člana 242. ZPD - a, dioničar čiji prijedlog ili prigovor nije pravilno unesen u zapisnik, nadzorni odbor i uprava i svaki član nadzornog odbora i uprave, ukoliko bi izvršenjem odluke počinio privredni prijestup ili krivično djelo ili dioničkom društvu nanio štetu.

³¹ ZPD, čl. 276.

³² Statut Ingram d.d., br. 01-61/04, čl. 54.

³³ Nalog za kupovinu vrijednosnih papira, br. 1017 od 10.01.2005.godine. Kupovina „sve ili ništa“ u stvari označava nalog klijenta da želi kupiti tačno određenu količinu vrijednosnih papira.

privatizacijskog investicionog fonda «Naprijed» (isti koji je uložio, pa zatim povukao prigovor na odluku Skupštine o sticanju vlastitih dionica). Društvo je odmah po sticanju vlastitih dionica obavijestilo Komisiju za vrijednosne papire o datumu sticanja vlastitih dionica, cijeni po kojoj je izvršeno sticanje, te broju, imenima i prezimenima dioničara od kojih je izvršeno sticanje.³⁴ Odmah nakon obavijesti društvo je Komisiji za vrijednosne papire FBiH dostavilo prijavu za upis u registar.³⁵ Uz prijavu Komisiji su dostavljeni: Odluka skupštine društva o sticanju vlastitih dionica, Obavijest o stečenim vlastitim dionicama, te dokaz o uplati administrativne takse. Razmatrajući navedenu prijavu za upis, Komisija za vrijednosne papire FBiH, rješenjem br.: 03/1-19-29/05 od 10.02.2005. godine, odobrila je upis stečenih vlastitih dionica.

6. Prodaja vlastitih dionica

Prodaja se vrši putem uređenog tržišta-berze preko profesionalnih posrednika na osnovu kupoprodajnog ugovora. Neophodno je u nastavku upoznati se sa okolnostima u kojima je donešena Odluka o prodaji vlastitih dionica, kao i o nedostacima ove Odluke.

6.1. Okolnosti u kojima je donešena Odluka o prodaji vlastitih dionica

Sticanjem vlastitih dionica, Uprava društva kao i Nadzorni odbor ostvarili su ciljeve koji su sebi prilikom donošenja odluke o sticanju postavili. Smanjena je potražnja za dionicama društva, a ujedno je povećan procenat zastupljenosti sitnih dioničara na Skupštini društva.

Nakon sticanja vlastitih dionica Nadzorni odbor donosi odluku o prodaji istih. Bitno je napomenuti da je Nadzorni odbor društva donio dvije odluke o prodaji vlastitih dionica. Prvu odluku o prodaji vlastitih dionica odbor je jednoglasno donio na svojoj 36. sjednici, održanoj 23.06.2006. godine.³⁶ Posebno interesantnom kod navedene odluke čini se odredba člana 5., kojom je određen rok od 60 dana, u kojemu je društvo obavezno izvršiti prodaju vlastitih dionica. Obzirom da društvo nije izvršilo u navedenom roku prodaju vlastitih dionica bilo je obavezno donijeti odluku o smanjenju osnovnog kapitala društva³⁷, ali Nadzorni odbor nije donio

³⁴ Obavijest br. 01-69/05 od 11.01.2005.godine.

³⁵ Prijava za upis u registar kod Komisije za vrijednosne papire od 18.01.2005.godine.

³⁶ Odluka o prodaji vlastitih dionica, br. 01-1577/06 od 29.06.2006.godine.

³⁷ Pravilnik o načinu sticanja i prometu vlastitih dionica, Službene novine FBiH, br. 12/04, čl. 8. st. 5.

odluku o sazivanju skupštine, na kojoj bi se smanjio osnovni kapital društva za iznos stečenih vlastitih dionica. Štaviše, Nadzorni odbor ustrajava u svojoj namjeri da izvrši prodaju vlastitih dionica pa tako ponovo donosi odluku o prodaji vlastitih dionica.³⁸ Takođe je određeno da se prodaja dionica ima izvršiti po sistemu „sve ili ništa“, tj. da se dionice mogu prodati samo u paketu. Ono što je posebno značajno kod ove odluke jeste ponuđena prodajna cijena dionica. Nadzorni odbor određuje da prodajna cijena dionica ne može biti niža od 7,00 KM po dionici, dakle, 2,50 KM manja od kupovne cijene.³⁹ Prodajom navedenih dionica po ponuđenoj cijeni društvo bi ostvarilo gubitak koji bi se očitovao kao razlika kupovne i prodajne vrijednosti vlastitih dionica. Čime su se rukovodili članovi Nadzornog odbora prilikom određivanja prodajne cijene nije nam jasno, naročito iz razloga što članovi Nadzornog odbora solidarno odgovaraju za štetu koju prouzrokuju u svom radu⁴⁰. Dakle, provođenjem navedene odluke članovi Nadzornog odbora izložili bi se potencijalnoj obavezi namirenja štete - razlike kupovne i prodajne vrijednosti vlastitih dionica u slučaju da društvo istu putem suda i zatraži. Navedena odluka o prodaji vlastitih dionica je donesena sa 2 glasa za i 1 glas protiv.⁴¹ Istom Odlukom određen je rok od 6 mjeseci (od donošenja Odluke) za prodaju dionica.

6.2. Nedostaci Odluke o prodaji vlastitih dionica

Za sprovođenje odluke o prodaji vlastitih dionica ovlašten je Nadzorni odbor društva, što se može podvrgnuti ozbiljnoj kritici. Ovu nepravilnost smo jednim dijelom objasnili kod donošenja odluke o sticanju vlastitih dionica, ali specifičnost ove odluke jeste što je prodaju vlastitih dionica izvršio upravo Nadzorni odbor društva. Postavlja se pitanje da li je isti mogao u ime i za račun društva izvršiti prodaju vlastitih dionica. Nadzorni odbor ni u kom slučaju ne može biti ovlašten da zastupa i predstavlja društvo, a kamoli da zaključuje pravne poslove o prodaji imovine društva. Članom 276. ZPD određeno je da direktor društva predsjedava upravom, zastupa i predstavlja dioničko društvo i odgovara za zakonitost rada društva. Članom 62. Statuta Ingram d.d. Srebrenik su određene ovlaštenja direktora društva. Direktor društva potpuno i samostalno raspolaže sredstvima u pri-

³⁸ Odluka o prodaji vlastitih dionica, br. 01-1953/06 od 13.09.2006. godine.

³⁹ Odluka o prodaji vlastitih dionica br. 01-2803/06 od 16.10.2006.godine.

⁴⁰ ZPD, čl. 270., 271., 272.

⁴¹ Na 10. sjednici Skupština društva je donijela odluku o izmjenama i dopunama Statuta društva. Navedenom odlukom predviđen je Nadzorni odbor od tri člana. Na istoj sjednici razriješen je Nadzorni odbor od sedam članova i imenovan novi koji je brojio tri člana. I u ovom odboru predstavnici sitnih dioničara imali su većinu-dva člana.

vrednim transakcijama⁴², samostalno odlučuje o upotrebi novčanih sredstava⁴³, organizuje i rukovodi procesom rada i poslovanjem društva⁴⁴, te donosi odluke o prodaji imovine društva.⁴⁵ S druge pak strane, nijednom odredbom člana 269. ZPD, kojima se propisuju ovlaštenja Nadzornog odbora, nije određeno da je Nadzorni odbor ovlašten za vršenje poslova u vezi sa prodajom dionica imovine društva ili zastupanja i predstavljanja društva. Naime, navedenim odredbama se taksativno propisane ovlasti Nadzornog odbora društva, tako da Nadzorni odbor ne može preuzimati poslove iz nadležnosti Uprave društva, obzirom da je, kao što je već navedeno, Uprava društva jedina zakonski ovlaštena da zastupa i predstavlja društvo i da odgovara za zakonitost poslovanja društva. Dakle, pravni posao koji u ime i za račun društva zaključuje Nadzorni odbor je pobojan pravni posao i isti se može pobijati u redovnom sudskom postupku.

Pored ukazanih nedostataka same Odluke, kao i protuzakonitosti u radu Nadzornog odbora, potrebno je ukazati na još jednu nepravilnost a koja se tiče sprovedbe odluke Nadzornog odbora o prodaji vlastitih dionica. Naime, društvo nakon prodaje, a što je bilo obavezno po ZPD-u i Pravilima sticanja i prometa vlastitih dionica, nije Komisiji za vrijednosne papire FBiH podnijelo prijavu za promjenu podataka u registru emitenta, odnosno prijavu za upis promjene statusa dionica iz vlastitih u obične.

Nadzorni odbor društva je 18.10.2006. godine podnio brokerskoj kući EUROHAUS d.o.o. Sarajevo nalog za prodaju 90.720 vlastitih dionica po prodajnoj cijeni od 7,50 KM po dionici, i po sistemu „sve ili ništa“⁴⁶. Čini se bitnim napomenuti da se tada dionicama društva trgovalo po sistemu „Fixing trgovine“, čija je osnovno obilježje da se u postupku trgovanja ne može ići na ciljanu kupovinu, odnosno da ukoliko postoji više naloga za prodaju kupac nije mogao uzeti nalog sa najnižom cijenom dok prethodno nije kupio dionice koje su bile ponuđene na berzi po višoj cijeni. Takođe, potrebno je naznačiti da je 18.10.2006. godine izvršeno pet transakcija dionicama društva tako što su se putem četiri transakcije kupile dionice koje su bile ponuđene na berzi po cijeni od 8,00 KM i 8,50 KM po dionici, čime se stvorila mogućnost za prodaju-kupovinu vlastitih dionica društva po cijeni od 7,50 KM po dionici. Vlastite dionice društva kupilo je privredno društvo „Hanerix“ d.o.o. Srebrenik.⁴⁷

⁴² Statut Ingram d.d., br. 01-61/04, čl. 62., st. 1.

⁴³ Statut Ingram d.d., br. 01-61/04, čl. 62., st. 7.

⁴⁴ Statut Ingram d.d., br. 01-61/04, čl. 62., st. 3.

⁴⁵ Statut Ingram d.d., br. 01-61/04, čl. 62., st. 9.

⁴⁶ Nalog za prodaju vrijednosnih papira, br. 0610180090, od 18.10.2006.godine.

⁴⁷ Lista dioničara društva sa stanjem na dan 23.10.2006.godine.

Obzirom na navedeno, nesporno je da su članovi Nadzornog odbora društva, koji su glasali za odluku o prodaji vlastitih dionica društva, kao i sama uprava društva povrijedili odredbe Pravila upravljanja dioničkim društvima koja se odnose na dužnosti članova Nadzornog odbora kao i Uprave društva u obavljanju svojih funkcija.⁴⁸ Tim odredbama je određeno da su članovi Nadzornog odbora društva u obavljanju svojih funkcija dužni postupati savjesno i u najboljem interesu po društvo i dioničare. Obzirom na razliku između kupovne i prodajne cijene vlastitih dionica koja iznosi 2,00 KM po dionici, kao i obzirom na netransparentnost prilikom donošenja odluke o prodaji vlastitih dionica i same prodaje vlastitih dionica, nesporno se može zaključiti da imenovani nisu postupali po gore navedenim principima. Naprotiv, postupali su isključivo na štetu društva i dioničara. Izvršena je prodaja 90.720 vlastitih dionica.⁴⁹ Negativna razlika u troškovima sticanja i prodaje vlastitih dionica iznosi 192.107 KM, a knjižena je na teret nenominalnog kapitala.⁵⁰ Dakle, činjenica da je društvo steklo vlastite dionice po višoj cijeni, a iste prodalo po nižoj, dovelo je do stvaranja gubitka u poslovanju, a samim time i prouzrokovanju štete društvu, jer je jedan od oblika štete i umanjeње nečije imovine⁵¹. Društvo niti dioničari nisu pokrenuli postupak za naknadu pričinjene štete prema članovima Nadzornog odbora, niti postupak utvrđivanja krivične ili neke druge odgovornosti.

ZAKLJUČAK

Nepotpuna i neprecizna zakonska regulativa koja tretira sticanje vlastitih dionica može generirati mnoge probleme u praksi i stvarati „prostor“ za nedopuštene radnje od strane određenih organa društva, čime se dioničkom društvu i njegovim dioničarima može pričiniti ogromna šteta. Primjer iz ovog rada pokazuje da je Nadzorni odbor propustio poduzeti neophodne radnje prilikom prodaje i kupovine dionica, čime je dioničko društvu i njegovim dioničarima pričinjena materijalna šteta najmanje u iznosu razlike kupovne i prodajne cijene vlastitih dionica. Na osnovu ovog rezultata itraživanja dokazana je hipoteza iz uvoda ovog rada.

⁴⁸ Pravila upravljanja dioničkim društvima, Službene novine FBiH, br. 24/06, 27/06, 30/07, član 36. a u vezi sa članovima 37. i 38.

⁴⁹ Odluka Skuštine društva, br. 01-2803/06 od 16.10.2006. godine

⁵⁰ Podaci preuzeti iz Izvještaja o reviziji finansijskih poslovanja Ingram d.d. Srebrenik za period od 01.01.2006. do 31.12.2006. godine, strana 13, koji je sačinjen od strane Odbora za reviziju Ingram d.d. Srebrenik. Navedeno je potvrđeno i od strane vanjskog revizora u Izvještaju o reviziji finansijskih izvještaja Ingram d.d. Srebrenik za period 01.01.2006. do 31.12.2006. godine, strana 17.

⁵¹ ZOO, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85 i 45/89, Službeni list R BiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94, Službene novine FBiH, br. 29/03, čl. 155.

Prilikom sticanja vlastitih dionica u Ingramu d.d. Srebrenik, poduzeto je niz radnji od strane organa ovog društva, čime je pričinjena ogromna šteta kako dioničkom društvu, tako i samim dioničarima. U konkretnom slučaju je došlo do umanjenja imovine na način da je društvo steklo vlastite dionice po višoj, a zatim iste prodalo po nižoj cijeni, pri čemu razlika između kupovne i prodajne cijene iznosi 2,00 KM. Vlastite dionice društva kupilo je privredno društvo „Hanerix“ d.o.o. Srebrenik.

Zanimljivo je spomenuti činjenicu da dioničko društvo Ingram d.d. Srebrenik, a niti dioničari ovog društva nisu pokrenuli postupak za naknadu pričinjene štete, niti postupak utvrđivanja krivične ili neke druge odgovornosti.

Jedan od nedostataka kod sticanja vlastitih dionica jeste taj što Komisija za vrijednosne papire nema mogućnost sprječavanja eventualne zloupotrebe od strane određenih organa društva u slučajevima sticanja vlastitih dionica. Budućim zakonskim rješenjem bi trebalo obezbijediti pretpostavke za aktivniju ulogu i poziciju Komisije za vrijednosne papire u postupku sticanja vlastitih dionica.

U narednom periodu bi se kvalitetnijim zakonskim rješenjima u ovoj oblasti stvorile pretpostavke za bolji i transparentniji postupak sticanja vlastitih dionica, čime bi se onemogućilo postupanje koje bi moglo proizvesti štetne posljedice po dioničko društvo i njegove dioničare. Neophodno je da se u tom pravcu zakonom taksativno navedu slučajevi u kojima društvo može steći vlastite dionice.

KORIŠTENA LITERATURA:

1. E. Vilogorac, *Zakon o privrednim društvima – objašnjenja i komentari*, Sarajevo 2000.
2. H. Šemić, *Trgovačko pravo*, Magistrat, Sarajevo 2000;
3. J. Barbić, *Pravo društava*, Organizator, Zagreb 2000;
4. Š. Čović, *Poslovno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2003;

PRAVNI IZVORI:

1. Zakon o privrednim društvima, Službene novine FBiH, br. 23/99, 45/00, 15/03, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08.
2. Zakon o obligacionim odnosima, Službeni list SFRJ, br. 29/78, 39/85 i 45/89, Službeni list RBiH, br. 2/92, 13/93 i 13/94, Službene novine FBiH, br. 29/03.
3. Zakon o komisiji za vrijednosne papire, Službene novine FBiH, br. 27/97.
4. Pravilnik o načinu sticanja i prometa vlastitih dionica, Službene novine FBiH, br. 12/04.
5. Pravilnik o uslovima i postupku kupovine i prodaje vrijednosnih papira, Službene novine FBiH, br. 91/97.
6. Pravila upravljanja dioničkim društvima, Službene novine FBiH, br. 24/06, 27/06, 30/07.
7. Statut Ingram d.d. Srebrenik, br. 01-61/04, 12/05, 319/08.
8. Rješenje o upisu u sudski registar, br. U/I 05/02 od 17.07.2002. godine, knjiga dioničara.
9. Rješenje agencije za privatizaciju Tuzlanskog kantona, br. 19/01-021-2926/2001 od 14.06.2001.godine.
10. Rješenje Komisije za vrijednosne papire FBiH, br. 03-19-346/01 od 11.12.2001. godine.
11. Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, br. U/I-72/04 od 10.08.2004.godine.
12. Rješenje Komisije za vrijednosne papire FBiH, br. 03-19-346/01 od 11.12.2001. godine.
13. Zaključak Nadzornog odbora Ingram d.d., br. 01-5397704 od 10.12.2004. godine.
14. Odluka Skupštine Ingram d.d., br. 01-5625/04 od 24.12.2004. godine.
15. Odluka Skupštine Ingram d.d., br. 01-2803/06 od 16.10.2006. godine.
16. Odluka o prodaji vlastitih dionica, br. 01-1577/06 od 29.06.2006. godine.
17. Odluka o prodaji vlastitih dionica, br. 01-1953/06 od 13.09.2006. godine.
18. Odluka o prodaji vlastitih dionica, br. 01-2803/06 od 16.10.2006. godine.
19. Zapisnik o radu sedme sjednice Skupštine Ingram d.d., br. 01-643/04 od 15.03.2008.godine.
20. Izvještaj odbora za glasanje sedme sjednice Skupštine Ingram d.d., br. 01-5626/04 od 24.12.2004. godine.
21. Izvještaja o reviziji finansijskih poslovanja Ingram d.d. Srebrenik za period od 01.01.2006. do 31.12.2006. godine.
22. Izvještaju o reviziji finansijskih izvještaja Ingram d.d. Srebrenik za period 01.01.2006. do 31.12.2006. godine.
23. Nalog za kupovinu vrijednosnih papira, br. 1017 od 10.01.2005. godine.
24. Nalog za prodaju vrijednosnih papira, br. 0610180090, od 18.10.2006.godine.
25. Obavijest br. 01-69/05 od 11.01.2005. godine.
26. Prijava za upis u registar kod Komisije za vrijednosne papire od 18.01.2005. godine.

ACQUISITION OF PERSONAL SHARES IN “INGRAM” SREBRENİK

Abstract

This paper presents the acquisition of personal shares in Ingram Srebrenik, causing a stock company and shareholders huge losses. This is primarily due to incomplete and imprecise legislation that treats this area, and in this way generates many problems in practice and creates space for illegal acts by certain organs of company. The paper points out the specific legal deficiencies, as well as directions for creating a better legal solutions in this area, which would prevent any conduct that could produce harmful effects on joint-stock company and its shareholders. Paper also presents the role of the Securities Commission of FB&H, as well as the necessity to create legal conditions for more active and precise role of this body in cases of acquisition of personal shares.

Key words: Joint Stock Company, Share, General Meeting of Joint Stock Company, Supervisory Board, Board of Directors.